

GÜNEY EGE KALKINMA AJANSI'NIN TURİZME YÖNELİK DESTEKLERİ: MUĞLA İLİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

Southern Aegean Development Agency's Support for Tourism: An Evaluation for Muğla Province

Atıf / Citation

Akbiyık, İdris ve Esen, A., (2023). "Güney Ege Kalkınma Ajansı'nın Turizme Yönelik Destekleri: Muğla İli Açısından Bir Değerlendirme Articles Title". *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 115-144.

İdris AKBIYIK

Doktora Öğrencisi,
Sakarya Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.
Muğla/Türkiye
idrisakbiyik@yahoo.com
Orcid ID:0000-0003-1908-7305

Ahmet ESEN

Dr.
Muğla Valiliği
AB ve Dış İlişkiler Bürosu
Muğla/Türkiye
ahmetesen08@hotmail.com
Orcid ID: 0000-0002-8278-0586

Araştırma & Yayın Etiği

Bu makale en az iki hakem tarafından incelenmiş, iThenticate yazılımı ile taranmış, araştırma yayın ve etiğine aykırılık edilmemiştir.

Research & Publication Ethics

This article was reviewed by at least two referees, a similarity report was obtained using iThenticate, and compliance with research/publication ethics was confirmed.

Copyright ©

Politik Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar
Merkezi, Sakarya/TÜRKİYE

Center for Political, Economic and Social
Research, Sakarya/TURKEY

Makale Bilgisi

Makale Türü: Araştırma Makalesi
Article Type: Research Article
Geliş Tarihi: 12.12.2023
Kabul Tarihi: 26.12.2023
Yayın Tarihi: 31.12.2023

CC BY-NC 4.0

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial License altında lisanslanmıştır.

This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

Güney Ege Kalkınma Ajansı'nın Turizme Yönelik Desteklerinin İncelenmesi: Muğla İli Açısından Bir Değerlendirme

Özet

Bölgesel kalkınma ajanslarının kapsadıkları bölgelerdeki illere yönelik katkıları süregelen bir tartışma konusudur. Muğla ilinin gelişim potansiyelinin turizm önceliğinde olmasından dolayı bu gelişime etki eden bir kurum olarak Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA)'nın 2009 yılında faaliyetlerine başlamasını müteakip Muğla ilinde turizme yönelik desteklerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Derleme şeklinde hazırlanan çalışmada birincil ve ikincil kaynaklar kullanılmıştır. GEKA tarafından hazırlanan 2014-2023 Bölge Kalkınma Planı'nda Muğla özelinde turizme yönelik öncelikler referans alınarak turizme yönelik sağlanan destekler tablo halinde derlenmiş ve bölge planındaki önceliklerle karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Sonuçlara göre GEKA'nın proje yönetimi mantığı ile proje yürütülmesine ciddi katkı sağladığı değerlendirilmiştir. Kurumların proje yönetim tecrübeleri, mali anlamda kapasiteleri, personelin proje uygulama kapasitesi, kurumsal kültürü, gibi unsurlar teklif çağrılarında sunulan projelerin niteliğini, kalitesini ve nihayetinde başarılı proje yürütülmesini etkilediği görülmüştür. GEKA destekleri genellikle kamu kurumları tarafından kullanılmıştır. Destek alan projelerin büyük bir çoğunluğu altyapı ve üstyapının düzenlenmesine odaklanmıştır. Turizm projelerinin rota hazırlama veya işaretleme, eskiçağ kentlerinin restorasyonu, kültür envanteri çıkarılması, mobil uygulama geliştirilmesi, turizm merkezlerinin çevre düzenlemeleri, yamaç paraşütünün desteklenmesi, dijital altyapı hizmetlerinin iyileştirilmesi gibi alanlara yöneldiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Kalkınma, Kalkınma Ajansı, TR32 Bölgesi, Güney Ege Kalkınma Ajansı, Proje Yönetimi

Abstract

The contributions of regional development agencies to the provinces in the regions they cover are a matter of ongoing debate. Since the development potential of Muğla province is prioritized by tourism, the examination and evaluation of the supports for tourism in Muğla province, following the start of its activities in 2009 by the South Aegean Development Agency (GEKA), as an institution affecting this development, constituted the starting point of this study. Primary and secondary sources were used in the study prepared as a compilation. In the 2014-2023 Regional Development Plan prepared by GEKA, the supports provided for tourism were compiled in a table, taking the priorities for tourism in Muğla as a reference, and were interpreted by comparing them with the priorities in the regional plan. According to the results, it is evaluated that GEKA makes a significant contribution to the project execution with its project management logic. It has been observed that factors such as institutions' project management experience, financial capacity, staff's project implementation capacity, corporate culture affect the nature and quality of the projects submitted to the calls for proposals and ultimately the successful project execution. GEKA supports were generally used by public institutions. The majority of the projects receiving support focus on the arrangement of infrastructure and superstructure. It is seen that tourism projects focus on areas such as route preparation or marking, restoration of ancient cities, creating a cultural inventory,

mobile application development, landscaping of tourism centers, supporting paragliding, and improving digital infrastructure services.

Keywords: Regional Development, Development Agency, TR32 Region, South Aegean Development Agency, Project Management

JEL Codes: O11, O21

Giriş

Yeni kamu yönetimi (YKY) yaklaşımlarının benimsendiği 1980’li yıllara uzanan bölgesel kalkınma konusu, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne adaylık sürecinde yoğun olarak gündeme gelmiştir. AB’nin Türkiye için hazırladığı “ilerleme raporlarında” belirtilen tavsiyelerden hareketle kurulan bölgesel kalkınma ajanslarının (BKA) kalkınmaya yönelik etkileri ajansların 2006 yılında ilk kurulmaya başlamasının ardından tartışılmaya başlanmış bir konudur. 2009 yılında kurulan Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA) Aydın, Denizli ve Muğla illerini kapsayan bir bölgesel kalkınma ajansı olarak yıllardır faaliyetlerini sürdürmektedir. Her üç ilde de farklı alanlarda birçok proje desteklenmiştir. Desteklenen projelerin bölge kalkınmasına yönelik etkilerinin bilinmesine yönelik ihtiyaç bu çalışmanın temel çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bölge ekonomisi incelendiğinde Muğla’da ekonomiye katma değer sağlayan en önemli unsurun turizm olduğu, Denizli ilinde sanayi olduğu ve Aydın ilinde tarım olduğu görülmektedir. Bu bakımdan yıllar itibari ile verilen desteklerin bazı yıllarda sanayi, bazı yıllarda tarım ve bazı yıllarda ise turizme yönelik olduğu görülmektedir. GEKA, 2010 yılında başlattığı destek programları ile Muğla ilinde turizmin gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu çalışma Muğla ilinde 2014-2023 Bölge Kalkınma Planı çerçevesinde GEKA desteklerinin turizm özelinde hangi alanlara yöneldiği, ilde ne türde projelerin yürütüldüğü, bu projelerin mali değerlerinin ne kadar olduğu ve nihayetinde ilin gelişimine yönelik katkının ne ölçüde olduğuna yönelik değerlendirmeleri içermektedir.

1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı GEKA’nın 2010 yılından buyana destek programları çerçevesinde turizme yönelik Muğla ilindeki desteklerinin incelenmesi ve değerlendirilmesidir. Değerlendirme 2014-2023 Bölgesel Kalkınma Planı’nda Muğla ili için belirtilen turizm öncelikleri referans alınarak yapılmıştır. Bu bakımdan yıllar itibari ile sağlanan desteklerin bölge planına göre karşılaştırmasının yapılabilmesi ve gelecekte hazırlanacak planlara katkı sağlayabilmesi açısından önem arz etmektedir.

2. Literatür İncelemesi

Türkiye’de bölgesel kalkınma hamleleri 80’li yıllardan sonra özellikle Yeni Kamu Yönetimi (YKY) yaklaşımlarının benimsenmesiyle birlikte hız kazanmıştır. Tarihsel açıdan bakıldığında, 1929 ekonomik bunalımı, refah devleti uygulamalarının doğmasına vesile olmuş ve 1970’lere kadar bu uygulamalar etkinliğini korumuştur. ABD’de

Vietnam savaşının etkileri, etnik gerginlikler, kamu hizmetlerinin sunumundan duyulan genel memnuniyetsizlik ve dünyada etkisini gösteren petrol krizi ile birlikte refah devleti uygulamaları, yeniden tartışılmaya başlamıştır (Frederickson, 1977: 8-10). Bu sürecin bir çıktısı olan YKY reformları, 1980'lerden başlamak üzere neo liberal politikaların dünya genelinde yaygınlaşmasıyla, başta ABD ve İngiltere'de başlamış, yeni sağ teorisyenlerinin fikirleri üzerinden Avustralya'ya ulaşmıştır. Akabinde reformlar, müdahaleci politikaların başarısızlığı üzerinden İşçi Partisi ile Yeni Zelanda'ya; sonrasında ise 1980'lerin sonlarında mali ve bütçesel krizler ile birlikte Kanada'ya ve 1990'ların ortalarında ise ekonomik krizlerle birlikte Avrupa'ya yayılmıştır. (Simonet, 2011: 815). Reformların ana hedefi özel sektör yönetim metotlarının kamuya uyarlanması olmuştur (Considine ve Painter, 1997: 5).

Türkiye hiç şüphesiz bu değişimlere kayıtsız kalmamış ve ülkede kamu yönetimi alanında köklü değişikliklere gidilmiştir. Bu reformların en önemlileri bölgesel kalkınma ve gelişmişlik farklarının azaltılmasını amaçlayan Güney Doğu Anadolu Projesi (GAP), Doğu Anadolu Projesi (DAP), kalkınma ajansları gibi çok aktörlü bölgesel kalkınma kuruluşlarının oluşturulması olmuştur. GAP, Beşinci Kalkınma Planı (1985-1989) döneminde kamu eliyle başlatılmış ve yönetimi Bölge Kalkınma İdaresi'ne verilmiştir (GAP, 2023); (DPT, 1989: 39). Bu yönüyle GAP, bölgesel kalkınmada ilk yönetim modeli olmuştur. Sahip olunan kaynakların değerlendirilerek, halkın refah düzeyini ve yaşam kalitesini artırmak, bölge ile diğer bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik gelişmişlik farkını azaltmak, kırsaldaki verimliliği ve işsizliği azaltarak ulusal ölçekte ekonomik gelişme ve sosyal istikrar hedeflerine katkıda bulunmak öncelikli hedef olarak belirlenmiştir. Aynı zamanda proje uygulamalarını yerinde koordine etmek, kalkınma projeleri için gereken araştırma, planlama, projelendirme, programlama, izleme ve değerlendirme ile koordinasyon hizmetlerinin yerine getirilmesini sağlayarak bölgenin kalkınmasını hızlandırmak amacı da taşımıştır.

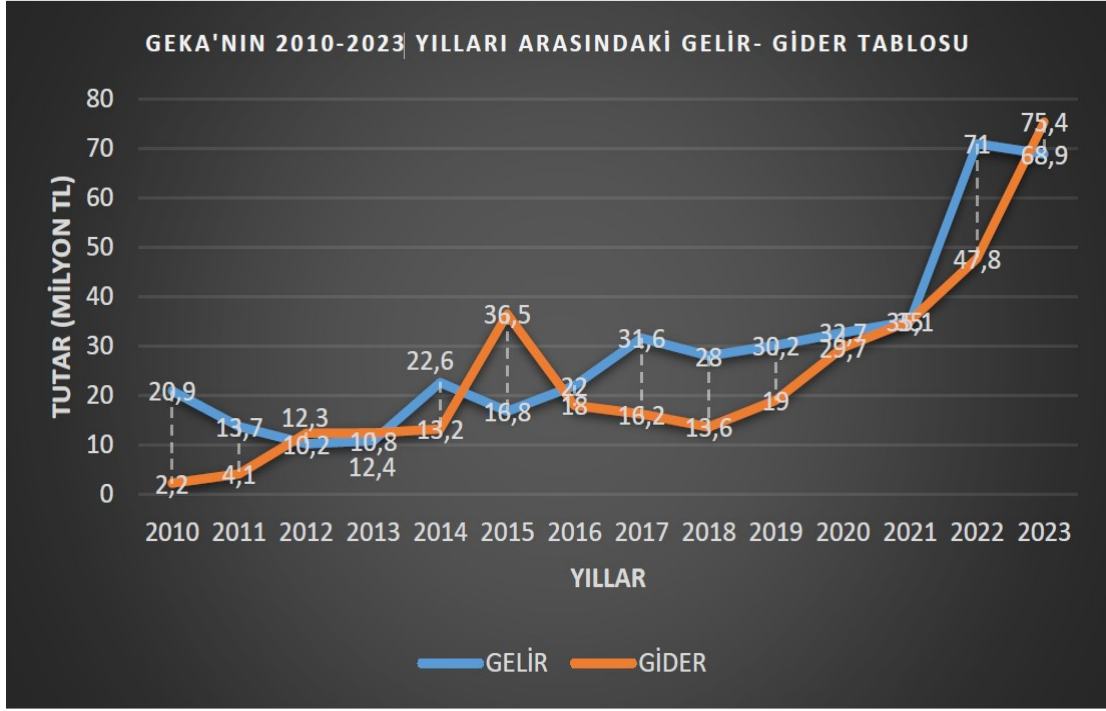
Bölgesel Kalkınmanın önemli aktörlerinden biri olan kalkınma ajanslarının tarihi 20. yy başlarına kadar gitmektedir. Bölgesel kalkınma ajanslarının (BKA) bilinen ilk rneği ABD'de 1933 yılında Alabama eyaletinde kurulan Tennesse Valley Authority olmuştur. Tennessee Nehri'ni taşkınlara karşı korumak; Tennessee Vadisi'ndeki verimsiz arazilerin yeniden ağalandırılmasını ve uygun şekilde kullanılmasını sağlamak; söz konusu vadinin tarımsal ve endüstriyel gelişimini sağlamak gibi amaçlarla kurulmuştur (TVA,

2023). BKA'lar Avrupa'da ilk defa 1950'li yıllarda görülmüş, bölge içi ekonomiyi geliştirmek, bölgeler arası sosyo-ekonomik gelişmişlik farklarını azaltmak ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak amacıyla kurulmuşlardır (İZKA, 2008: 10). Farklı yasal statülerle işleyebilen BKA'lar Türkiye'de ilk olarak 2006 yılında, Türkiye için hazırlanan AB ilerleme raporunda belirtilen "Türkiye'nin İBBS2 (İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması) sisteminde bölgesel sınıflandırma yapması" önerisinden hareketle Türkiye'nin bölgesel politikalarının ve programlarının AB'ye uyumunun sağlanması gerekçesiyle kurulmuşlardır (AB Komisyonu, 2000: 45). Kalkınma ajanslarının hukuki statüleri, 25.01.2006 yılında 5449 sayılı "Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanunun" kabul edilmesi ve 08.02.2006 tarihinde 26074 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanmasıyla resmileştirilmiştir (Resmi Gazete, 2006). Mersin ve Adana illerini kapsayan Çukurova Kalkınma Ajansı ve İzmir ilini kapsayan İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA) Türkiye'de İlk kurulan ajanslardır. Sonraki yıllarda kurulan kalkınma ajansları ile birlikte bu sayı 26'ya ulaşmıştır. Kuruluş amaçları 5449 sayılı kanunda, "kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma plânı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak" üzere oluşturuldukları belirtilmiştir (Resmi Gazete, 2006).

Türkiye'de kurulan ilk kalkınma ajanslarına yönelik, Türkiye'nin üniter yapısını zedeleyeceği, bölgesel örgütlenme modelinin ülkede var olmadığı, gibi gerekçelerle hukuki statülerine yönelik ciddi eleştiriler görülmüştür (Turan, 2005: 6). 2007 yılında, Kalkınma Ajanslarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin iptaline ilişkin Türk Mühendis ve Mimarları Odaları Birliği (TMMOB) tarafından Danıştay'a başvurulmuş, bu yönetmeliğin dayanağı olan 5449 sayılı Kanun Danıştay tarafından Anayasa Mahkemesi'ne taşınmıştır. Danıştay tarafından ilgili davada yürütmenin durdurulması kararı verilmiş, Danıştay son karar için Anayasa Mahkemesi'nin kararını beklediğinden, İzmir ve Çukurova Kalkınma Ajansları bir dönem faaliyetlerini yerine getirememişlerdir. Yine 2007 yılında, ana muhalefet partileri tarafından Anayasa Mahkemesine yapılan başvuru ile birlikte Anayasa Mahkemesi başvuruları birleştirmiş ve tek bir karar vermiştir. İlgili kararda Anayasa Mahkemesi 26 adet Düzey 2 İstatistikî

Bölge Birimi esas alınarak Bakanlar Kurulu Kararı'yla kurulması ve kaldırılması öngörülen kalkınma ajanslarının, birer kamu tüzel kişisi olduğunu vurgulamış ve kalkınma ajanslarının hukuki statülerine yönelik karmaşıklık giderilmiştir (Resmi Gazete, 2008). Açılan davaların reddedilmesi ile birlikte kalkınma ajanslarının yaygınlaşmasının önü de açılmıştır.

Anayasa Mahkemesi'nin kararından sonra Düzey 2 bölgelerinde kalkınma ajansları hızla kurulmaya devam etmiştir. TR32 bölgesinde Aydın, Denizli ve Muğla illerini kapsayan Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA) ise 25 Temmuz 2009 tarih ve 27299 sayılı Resmi Gazete 'de yer alan 2009/15236 Bakanlar Kurulu Kararı'na göre kurulmuştur. Ajans, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na bağlı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü ulusal koordinasyonunda faaliyetlerini yürütmektedir (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2023). Ajansın yürütme organı yönetim kuruludur. Yönetim kurulu başkanlığı her yıl değişmekte ve ajansın kapsadığı bir ilde bulunan il valisi aracılığı ile yürütülmektedir. Yönetim kurulu tarafından alınan kararlar ajansın genel sekreteri aracılığıyla yerine getirilmektedir. Üç ilde de yatırım destek ofisleri bulunmaktadır. GEKA'nın finansmanında, genel bütçeden alınan paylar, büyükşehir belediyelerinin, ilçe belediyelerinin, ticaret ve sanayi odalarının bütçelerinden aktarılacak paylar, Avrupa Birliği ve diğer uluslararası kaynaklardan sağlanacak fonlar, faaliyet gelirleri, gibi kaynakların olduğu görülmektedir (GEKA, 2023). Aşağıda yer alan Tablo 1 verileri GEKA'nın gelirlerinin ve giderlerinin yıllar itibari ile değerlendirilmesine yönelik hazırlanmıştır. Bu kapsamda GEKA'nın bütçe yönetim performansına ilişkin veriler sunulmaktadır.

Grafik1: GEKA'nın Yıllar İtibari ile Gelir ve Giderleri

Kaynak: Yazarlar tarafından derlenmiştir. (GEKA, 2023)

GEKA'nın gelirlerini ve giderlerini gösteren Grafik 1'e göre, 2013 yılına kadar gelirlerde düşme görülmektedir. Giderlerde ise düzenli bir artış olduğu göze çarpmaktadır. 2015 yılında tavan yapan giderler, sonraki yıllarda düşmüş ve 2021 yılına kadar aynı miktarlara tekrar ulaşmamıştır. 2021 yılından sonra 35 milyon TL'ye yaklaşmış ve sonraki yıllarda katlanarak yükselmiştir. Gelir-Gider dengesi incelendiğinde kurulmasının hemen ardından 2010 ve 2011 yıllarında gelen bütçe kalemlerinin kullanılmadığı göze çarpmaktadır. Bu durumun muhtemel sebepleri arasında kurumsal yapılanmasının henüz tamamlanamamış olması, 2010 yılında çıkılan hibe çağrısına yönelik desteklenen projelerin finansman sözleşmesinin bir sonraki yıl başlaması gibi sebeplerin etki ettiği değerlendirilmektedir. Gelir ve gider kalemlerinde genelde giderlerin gelirlerin altında kaldığı görülmektedir. Bu durumun muhtemel sebepleri arasında bütçede belirtilen gelirlerin tamamının kullanılmaması, hibe sözleşmelerinin çeşitli sebeplerle feshi durumunda destek tutarların geri iadesinin olması gibi sebeplerin olabileceği değerlendirilmektedir.

3. GEKA Tarafından Sağlanan Destekler

GEKA, 2010 yılından başlamak üzere çeşitli destek programları aracılığıyla bölge kalkınmasına destek olabilecek programlar açıklamış ve uygulamıştır. Bu destekler, mali destek programları, fizibilite desteği programı, teknik destek programı, doğrudan faaliyet desteği programı, sosyal gelişmeyi destekleme programı güdümlü proje desteği, faizsiz kredi destek programı COVID destek programlarından oluşmaktadır.

3.1. Mali Destek Programları

İktisadi Kalkınma Programı: 2010 yılında ilk ve son çağrısı yapılan hibe programı, hem kâr amacı güden hem de kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlara yönelik açılmıştır. Bölgenin yenilikçilik ve girişimcilik potansiyelini ve kapasitesini yükseltmeyi; üretim, hizmet ve kurumsal altyapısını güçlendirmeyi ve çevreye duyarlı proje ve girişimlerle, sürdürülebilir ekonomik kalkınmasına katkı sağlamayı amaçlamıştır. Bu kapsamda toplamda 65 proje desteklenmiş, bunlardan 19 tanesi Muğla ilinden destek almıştır.

Tarıma Dayalı Sanayide Katma Değerin Arttırılması Mali Destek Programı: 2012 yılında çağrısı yapılan bu program ile gıda ve içecek imalatında faaliyette bulunan tarıma dayalı sanayi kuruluşlarının katma değer üretimi ve kalite seviyelerinin arttırılmasına çalışılmıştır. 48 projenin desteklendiği programda 12 proje Muğla ilinden destek görmüştür.

Mirasımız Dericilik Mali Destek Programı: 2012 yılında açılan programın amacı deri ve kösele sanayinde çalışan işletmelerin deri ihtisas organize sanayi bölgesine yerleşmelerini sağlayarak üretim kapasitelerinin ve verimliliklerinin artırılması, sektörel kümelenmenin desteklenmesi ve üretim süreçlerinin çevreye dönük olumsuz etkilerinin azaltılması olmuştur. Bu kapsamda desteklenen 9 projenin tamamı Denizli iline aittir.

Alternatif Turizm Mali Destek Programı: İlk defa turizme yönelik destek programı 2013 yılında açıklanmış ve alternatif turizm faaliyetleri ve altyapılarına yönelik projeler desteklenmiştir. Hem kâr hem de kâr amacı gütmeyen yararlanıcılara yönelik destek programı çerçevesinde hibe almaya hak kazanan 24 projenin 13'ü Muğla ilinden olup; bu projeler içerisinde altyapıya yönelik destek alan projelerin sayısı 10 olmuştur. Turizme yönelik destek programından bu veriler ışığında en fazla desteği Muğla ilinin aldığı görülmektedir.

Yenilikle Dönüşüm Mali Destek Programı: 2014 yılında çıkılan çağrı ile işletmelerin, inovasyon, teknolojik tasarım ve markalaşma kapasitelerinin artırılarak rekabet güçlerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Toplamda 32 projenin desteklendiği programa yönelik olarak Muğla ilinden destek alan projelerin sayısının yalnız 3 olduğu görülmüştür. Bu durumun muhtemel sebepleri arasında destek programına ilgi duyulmaması, Muğla ilinden yapılan başvuruların destek eşik kriterlerini karşılamamış olması, Yapılan başvuruların sınırlı kalmış olması gibi sebeplerin olabileceği değerlendirilmektedir.

Çevre Mali Destek Programı: 2014 yılında çağrısı yapılan destek programının amacı, çevresel sürdürülebilirliğe bağlı olarak geri dönüşüm projelerinin desteklenmesi ve çevre kirliliğinin azaltılmasıdır. Bu kapsamda destek almayan hak kazanan 20 projenin 4'ünün Muğla ilinden desteklendiği görülmektedir.

Alternatif Turizm Mali Destek Programı: 2015 yılında ikinci kez turizme yönelik çağrıya çıkmıştır. Altyapı projelerini de kapsayan programın bir önceki çağrısı genel alternatif turizme yönelmiş iken bu çağrı kapsamında alternatif turizm türleri daha dar ölçekte değerlendirilerek üç öncelik belirlenmiştir (GEKA, 2015):

- Termal turizm ve sağlık turizminin geliştirilmesi
- Spor, macera ve doğa turizminin geliştirilmesi
- Yöresel ürünlerin tarihi ve kültürel öğelerin turizme entegre edilmesi

Yukarıdaki öncelikler doğrultusunda hibe almaya hak kazanan 32 projenin 14 tanesi Muğla ilinde uygulanmıştır.

Yenilenebilir Enerji Mali Destek Programı: 2015 yılında yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılarak enerji maliyetlerinin düşürülmesinin hedeflendiği bu program kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlara yönelik olmuştur. Diğer bir deyişle mali destek programının yararlanıcıları, kamu kurum ve kuruluşları, üniversite rektörlükleri, odalar, borsalar gibi yararlanıcılara yönelik olmuştur. Bu kapsamda toplam 8 projenin desteklendiği görülmekte ve bunlardan 2'sinin Muğla ilinden olduğu anlaşılmaktadır.

Üretim ve Ticaret Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı: 2015 yılı içerisinde çağrısı yapılan program, bölgenin üretim ve ticaret altyapısının

güçlendirilmesi, verimlilik ve çevresel sürdürülebilirliğin oluşturulması bununla birlikte üretim ve ticaret kapasitesinin arttırılması amacıyla hazırlanmıştır. Desteklerin yine kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlara verildiği görülmektedir. Toplam 16 projenin destek gördüğü mali destek programına Muğla ilinden yalnız 1 proje destek almaya hak kazanmıştır.

Kültür Turizminin Geliştirilmesi Mali Destek Programı: Mali destek programlarının 2015 yılından 2018 yılına kadar açıklanmadığı anlaşılmakta olup, bu süre zarfından sonraki ilk çağrı yine turizme yönelik 2018 yılında yapılmıştır. Kültür turizmi öğelerinin açığa çıkarılması, korunması ve sergilenmesi ile çevre düzenlemeleri ve tanıtım araçlarının desteklenmesi önceliklerini hedef alan çağrı kapsamında toplamda 14 proje destek almaya hak kazanmış, bunların 6 tanesinin Muğla ilinden destek aldığı anlaşılmaktadır.

Kooperatif ve Birliklerin Güçlendirilmesi Mali Destek Programı: 2018 yılındaki çağrısıyla üretime yönelik faaliyet gösteren kooperatiflerin rekabetçilik güçlerinin arttırılmasının amaçlandığı destek programının dört önceliği bulunmaktadır (GEKA, 2018):

- İşleme, paketleme ve depolama süreçlerinin geliştirilmesi
- Pazarlama yöntemlerinin çeşitlendirilmesi
- Üretim süreçlerinde verimliliğin arttırılması
- Kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi

Bu doğrultuda desteklenen 20 projenin 4 tanesinin Muğla ilinden olduğu anlaşılmaktadır.

Güçlü Sanayi Mali Destek Programı: Çağrısı 2019 yılında yapılan bu program ile yüksek katma değer ve yenilik odaklı sanayi üretiminin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Denizli ilinin en çok faydalandığı program kapsamında 25 projenin 17'sinin Denizli'den 4'er projenin de Aydın ve Muğla illerinden desteklendiği anlaşılmaktadır.

Temiz Üretim Mali Destek Programı: Atıkların kaynağında azaltılmasının, suyun etkin kullanımının, atıklardan katma değeri yüksek ürün veya enerji üretiminin önceliklendirildiği program kapsamında 10 proje destek almış olup; bunlardan 6 tanesinin Denizli ilinden 2'ser projenin ise Aydın ve Muğla ilinden desteklendiği görülmektedir.

Kooperatif ve Birliklerin Rekabet Gücünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı:

2020 yılında çağrısı yapılan bu program kooperatiflere yönelik ikinci çağrı olmuştur. 2018 yılında önceliklendirilen alanlarla aynı doğrultuda olan bu program ile 27 proje destek almaya hak kazanmıştır. Kazananlardan 14 tanesi Denizli ilinden 9 tanesi Muğla ilinden ve 4 tanesi Aydın ilinden desteklenmiştir.

Alternatif Turizm Altyapısı Mali Destek Programı:

2020 yılındaki bu programda altyapı projeleri kamu kurum ve kuruluşları aracılığıyla desteklenmiş, spor, macera, doğa, termal, sağlık turizmi gibi önceliklerin kâr amacı güden işletmeler aracılığı ile desteklendiği görülmektedir. Bu kapsamda kâr amacı güden işletmelere yönelik desteklenen 13 projenin 11'inin Muğla ilinden desteklendiği görülmektedir. Altyapıya yönelik destek alan 17 projeden 9 proje ise yine Muğla iline aittir.

Yenilikçi Genç Girişimcilik Destek Programı:

2022 yılında çağrısı yapılmış olup; yeni ürün, yeni üretim teknik ve teknolojilerinin geliştirilmesi veya süreçlere entegre edilmesi; yeni hizmetlerin geliştirilmesi; yenilikçi pazarlama yöntemlerinin geliştirilmesi gibi öncelik alanlarına yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu destek programı kapsamında 15 proje destek almış olup bunlardan 3 tanesi Muğla iline aittir.

Tablo 1: Mali Destek Programı Kapsamında Destek Almış Projelerin Genel Görünümü

PROGRAM	İLLER	PROJE SAYISI	DESTEK MİKTARI (TL)
Mali Destek Programı	AYDIN	117	38,750.000
	DENİZLİ	150	52,400.000
	MUĞLA	118	41,350.000
TOPLAM		385	132,500.000

Kaynak: (GEKA, 2023)

Mali destek programlarının bölge planında belirtilen önceliklere göre şekillendiği görülmektedir. Bu kapsamda, bölge genelinde 385 proje destek almaya hak kazanmış olup; 132,5 Milyon TL kaynak tahsisi gerçekleştirilmiştir. Bu destekler içerisinde en yüksek pay 150 proje ve 52,4 Milyon TL destek ödemesi ile Denizli iline aittir. Sonrasında Muğla ili, 118 proje ile 41,3 Milyon TL tutarında bir destekten yararlanmıştır. Üçüncü sıradaki Aydın ili ise 117 proje ile 38,7 Milyon TL kaynak kullanmıştır. Bu durum Muğla ilinin mali destek programlarında ikinci sırada yer aldığını göstermektedir. Bu kısımda yer alan desteklerin daha detaylı değerlendirmesi turizme yönelik desteklerin değerlendirmesinde yer almaktadır.

3.2. Fizibilite Desteği Programı

Fizibilite desteği programı ilk kez 2018 yılında açıklanmıştır. Bu program kapsamında, kâr amacı gütmeyen kamu kurum ve kuruluşları tarafından hazırlanan fizibilite tekliflerinin desteklendiği görülmektedir. Özel işletmeler bu programın kapsamı dışında tutulmuştur. Toplamda 32 fizibilite projesinin desteklendiği programda 13 proje Aydın ilinden, 12 proje Muğla ilinden, 7 proje ise Denizli ilinden desteklenmiştir. Turizme yönelik Muğla ilinden desteklenen fizibilite projeleri aşağıda listelenmektedir (GEKA, 2013):

- Muğla Büyükşehir Belediyesi Turizm Eksenli Sürdürülebilir Deniz Ulaşım Modeli Oluşturulması İşi Liman Yatırım Fizibilitesi (Muğla Büyükşehir Belediyesi)
- Apiterapik Arıcılık rnleri İşleme Merkezi Fizibilite Raporu (Muğla Ticaret ve Sanayi Odası)
- Bodrum Entegre Katı Atık Bertaraf Tesisi Fizibilite Projesi (Muğla Büyükşehir Belediyesi)
- Köyceğiz Su Sporları Merkezi Fizibilite Raporu (Muğla Ticaret ve Sanayi Odası)

Tablo 2: Fizibilite Destek Programı Kapsamındaki Desteklerin Genel Görünümü

PROGRAM	İLLER	PROJE SAYISI	DESTEK MİKTARI (TL)
Fizibilite Destek Programı	AYDIN	13	1,700.000
	DENİZLİ	7	855,500
	MUğLA	12	1,579.000
TOPLAM		32	4,134.500

Kaynak: (GEKA, 2023)

3.3. Teknik Destek Programı

2013 yılından başlamak üzere istisnasız her yıl düzenli olarak teknik destek programının açıklandığı grlmştir. Teknik destek programının genel amacı bölgedeki yerel aktörlerin bölgesel kalkınma açısından stratejik önemi olan fakat kurumsal kapasite yetersizliği sebebiyle hazırlık ve uygulama safhalarında sorunlar ile karşılaşılan girişimlere destek sağlamak olmuştur. Bu kapsamda eğitim, danışmanlık gibi hizmetlerin maliyetleri GEKA tarafından karşılanmıştır. Aşağıda GEKA tarafından turizm ile bağlantılı konularda hazırlanan teknik destek projeleri listelenmiştir (GEKA, 2013).

- Dijital Rota Hazırlık Eğitimi (Enerji Verimliliği ve Çevre Koruma Derneği)
- Memnun Müşteriler, Sürekli Kazançlar (Fethiye Deniz Ticaret Odası)
- Turizm Sektörüne Hizmet Veren Aşçıların Mesleki Kapasitelerinin Geliştirilmesi Eğitimi (Şef Mavi Fethiye Profesyonel Aşçılar Derneği)
- Apiterapi Eğitimi (Ula İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü)
- "Arıcılıkta Uzman Kadrolar Yetiştiriyoruz" Teknik Personelimize Arıcılık, Apiterapi, Apiturizm Konusunda Eğitim Veriyoruz (Muğla il Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü)
- Gelecek Turizm İle Şekillenecek (Güney Ege Sanayi ve İş Dünyası Federasyonu)
- Mentеше Kentsel Sit Alanında Turist Rehberliği Eğitimi (Muğla Turist Rehberleri Odası)
- Fethiye'de Spor, Turizmde Rekor (Fethiye Ticaret ve Sanayi Odası)
- Muğla Spor Turizminde Rotasını Çiziyor (Muğla Valiliği)
- Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Ulusal ve Uluslararası Trend Analizi Danışmanlığı (Muğla İl Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü)
- Unesco Dünya Mirası Temelinde Muğla Kültürel ve Doğal Varlıklarının Farkındalık ve Kapasite Oluşturma Eğitimi ve Danışmanlık (Muğla Ticaret Ve Sanayi Odası)
- Knidos Ultra Maraton Projesinin rotalarının belirlenmesi için danışmanlık talebinin giderilmesi (Muğla Kültürel Mirası Koruma Derneği)

Turizm ile ilgili teknik destek projelerinin kapasite artırımına yönelik olduğu değerlendirildiğinde, bu kapsamda alınan eğitimlerin ardından hizmetlerin sunulmasında kalite artışları, üretim süreçlerinde iyileştirmeler, yeni yöntem ve uygulamaların adapte edilmesi, yeni yatırım yapılması, daha büyük çaplı projelerin ortaya çıkması gibi gelişmelerin olması beklenmektedir. Bu bakımdan teknik destek programlarının etkisinin değerlendirmesi zamanla oluşacaktır. Bu husustaki değerlendirme sonuç kısmında verilmektedir.

3.4. Doğrudan Faaliyet Desteği

Bu program bölgesel kalkınmaya ivme kazandıracak stratejik girişimlerin başlatılması için ihtiyaç duyulabilecek araştırma, rapor, analiz, envanter çalışması gibi faaliyetleri fonlamak üzere açılmış bir destek programıdır. İlk defa 2011 yılında açıklanan ve 2016 yılına kadar devam eden destek mekanizması kapsamında TR32 bölgesinde toplam 105 proje desteklenmiş olup; bu desteklerin 36'sı Muğla ilinden destek almaya hak kazanmıştır. Aşağıda turizm ile ilgili, Muğla ilinden geçen doğrudan faaliyet desteği projeleri listelenmektedir: (GEKA, 2013)

- Muğla'nın Jeotermal Kaynakları ve Doğal Mineralli Suların Envanteri (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
- Marmaris Turizm Birliği Köyleri Kırsal Turizm Envanteri (Marmaris ve Çevresi Turizm Alanı Altyapı Hizmet Birliği – MARTAB)
- Gökova Körfezi Deniz Dibi Kirlilik Envanteri (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
- Muğla Mağaralarının Araştırılması ve Tanıtımı (Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)
- Muğla Macera Kenti: Lycian Challenge Uluslararası Macera Yarışı (Likya Dağcılık ve Doğa Sporları İhtisas Kulübü Derneği)
- Muğla'nın Avrupa Bisiklet Rotaları Ağı Eurovelo Potansiyeli (Muğla Büyükşehir Belediyesi)
- Marmaris Belediyesi Bisiklet Ulaşımı Geliştirme Planı (Marmaris Belediyesi)
- Marmaris Deniz Turizmi Envanter Çalışması (IMEAK Deniz Ticaret Odası Marmaris Şubesi)
- Fethiye Kruvaziyer Limanı Fırsat Analizi (Fethiye Ticaret ve Sanayi Odası)
- Bafa Gölü ve Çevresinde Toplum Temelli Eko Turizm Faaliyetlerinin Belirlenmesi (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
- Doğal Ve Kültürel Zenginlikleri İle Seydikemer (Seydikemer Kaymakamlığı)
- Muğla İlinin Kırsal Kalkınma Potansiyelinin Belirlenmesi (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
- Kanuni Yolu (Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)

- Karabağlar Yaylasında "Dört Mevsim Turizm" (Menteşe Belediye Başkanlığı)
- Alternatif Turizm Değeri Milas Mağaralarının ve Gökçeler Kanyonunun Araştırılması ve Tanıtılması (Milas Kaymakamlığı)
- Seydikemer İlçesi ve Çevresinde Macera Turizmi Potansiyelinin Coğrafi Bilgi Sistemleri Tekniği ile Araştırılması (Seydikemer Belediye Başkanlığı)

Tablo 4: Doğrudan Faaliyet Desteği Kapsamındaki Desteklerin Genel Görünümü

PROGRAM	İLLER	PROJE SAYISI	DESTEK MİKTARI (TL)
Doğrudan Faaliyet Desteği	AYDIN	33	1,983.000
	DENİZLİ	36	2,410.000
	MUĞLA	36	2,050.000
TOPLAM		105	6,443.000

Kaynak: (GEKA, 2023)

Yukarıda bahsi geçen projelerden “Eurovelo” olarak adlandırılan Avrupa Bisiklet Rotaları Ağı Projesi bisiklet turizminin geliştirilmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmekle birlikte bu süreçte daha büyük yatırımların olması gerekliliği halen devam etmektedir. (GEKA, 2013). Her ne kadar destekler GEKA tarafından tahsis edilse de şehrin dinamiklerinin de projelerin hayata geçirilmesinde etkili olmaktadır. Bunun yanı sıra, Avrupa Bisiklet Rotaları Ağı’na dâhil olunamasa da bisikletli turizmin gelişmesine katkı sağlayan Dünya’nın tek kıtalararası bisiklet turu olan “Cumhurbaşkanlığı Bisiklet Turu” Muğla ilinin tanıtım ve markalaşmasına her yıl Marmaris ve Fethiye etabıyla ciddi katkılar sunmaktadır.

Fethiye’de kruvaziyer turizminin geliştirilmesine yönelik büyük çaplı altyapı projeleri halen tartışılmaya devam etmektedir (GEKA, 2013a). Kanuni Yolu (GEKA, 2015b) gibi bazı turizm projelerinin tarihi önemine binaen hareketlendirme ihtiyacı devam etmektedir. Muğla ilinin kırsal kalkınma potansiyeline ilişkin hazırlanan raporda belirtilen hususlara yönelik planlama ve programlama çalışmalarının yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır (GEKA, 2015a). Yine termal turizm potansiyelinin kullanılmasına yönelik daha büyük yatırımlara ihtiyaç duyulmaktadır (GEKA, 2011).

3.5. Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı

Program, daha önce doğu illerinde uygulanırken 2019 yılından başlamak üzere TR32 bölgesi için de uygulamaya konulmuştur. Genel olarak yoksulluk, göç ve kentleşme

kaynaklı sorunların çözümlüne yönelik geliştirilen program sosyal girişimcilik, sosyal içerme, sosyal sorumluluk, gibi öncelikli alanlarda özellikle gençlerin istihdamını da içeren projelerin desteklenmesini amaçlamıştır. 2019 yılından başlamak üzere toplamda 20 proje destek almaya hak kazanmış olup; Muğla ilinden destek almaya hak kazanan projelerin sayısı 8 olmuştur. Turizme yönelik SOGEP kapsamında herhangi bir projenin olmadığı görülmektedir (GEKA, 2019).

Tablo 5: Doğrudan Faaliyet Desteği Kapsamındaki Desteklerin Genel Görünümü

PROGRAM	İLLER	PROJE SAYISI	DESTEK MİKTARI (TL)
Doğrudan Faaliyet Desteği	AYDIN	7	9,655.000
	DENİZLİ	5	6,087.000
	MUĞLA	8	9,369.000
TOPLAM		20	25,111.000

Kaynak: (GEKA, 2023)

3.6. GÜDÜMLÜ PROJE DESTEĞİ

Bu destek programı, teklif çağrısına gidilmeden, bölge planında belirtilen öncelikler doğrultusunda, kalkınma ajansı tarafından doğrudan koordine edilmektedir. Proje başlangıç aşamasından sonuçlanıncaya kadarki geçen sürede her türlü iş ve işlemler, gerek finansal gerek idari açıdan desteklenmektedir. Bu programda uygulanan projelerin bütçeleri yüksek olmaktadır. Toplamda 4 projenin desteklendiği program kapsamında Muğla ilinden Muğla Ticaret ve Sanayi Odası yürütücülüğünde Apiterapik Arıcılık Ürünleri AR-GE İnovasyon ve İşleme Merkezi Projesi desteklenmiştir. 2021 yılında fonlanan projeye 8 Milyon TL destek sağlanmıştır (Muğla Valiliği, 2023). GEKA tarafından çağrısı yapılan programlar incelendiğinde genelde destek bütçelerinin 2 Milyon TL'yi aşmadığı değerlendirildiğinde güdümlü proje desteğinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Yukarıda bahsi geçen programlara ek olarak COVID döneminde (2020 yılı) pandeminin yaratmış olduğu risklerin yönetilmesinde ve zararlı etkilerinin en aza indirilmesine yönelik destek programları açıklanmıştır. Yine 2022 yılında imalat sanayinde dijitalleşmenin teşvik edilmesi amacıyla faizsiz kredi destek programı da uygulanmış olup, programlar içerisinde turizme yönelik herhangi bir proje başvurusu olmamıştır (GEKA, 2022).

4. Muğla İlinde Sağlanan Turizm Desteklerinin 2014-2023 Bölge Planı Çerçevesinde İncelenmesi

Kalkınma ajanslarının en önemli görev ve sorumluluklarından birisi bölge kalkınma planlarının hazırlanmasıdır. Ajanslar, yılın belirli dönemlerinde proje teklif çağrısına çıkmakta ve özel sektör, kamu, STK tarafından hazırlanan projeleri fonlamaktadır. Fonlanan projeler üst ölçekte bölge planında belirtilen önceliklere göre desteklenmektedir. 2014-2023 yıllarını kapsayan bölge planı (GEKA, 2014) öncelikleri aşağıda listelenmektedir:

- Zengin Beşeri Sermaye, Güçlü Toplumsal Yapı
- Yüksek Katma Değer ve Yenilik Odaklı Üretim
- Dört Mevsim Turizm
- Yaşanabilir Mekânlar, Sürdürülebilir Çevre

GEKA tarafından turizme yönelik desteklerin değerlendirilmesi 2014-2023 Bölge Planı'na göre yapılmıştır. Katılımcı bir anlayışla hazırlandığı belirtilen planda, turizm ile ilgili öncelikler ve tedbirler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 6: 2014-2023 Kalkınma Planı Öncelikleri

Dört Mevsim Turizm	
1. Öncelik: Turizmde Tanıtım ve Markalaşma	
Tedbirler	
1.	Turizm tanıtımında etkinliğin sağlanması için özel sektör, kamu kuruluşları ve STK'lar arasında işbirlikleri sağlanarak ortak tanıtım faaliyetleri geliştirilecektir.
2.	Turizm tanıtımında veri altyapısını güçlendirmek üzere araştırma ve analiz çalışmaları yapılacaktır.
3.	Farklı pazar ve gelir grubundan turistlere yönelik özelleştirilmiş tanıtım stratejileri geliştirilecektir.
4.	Turizm ürünlerinin ve merkezlerinin tanıtımında bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin kullanımı yaygınlaştırılacaktır.
5.	Alternatif turizm öğeleri ile (termal, yat, doğa, paraşüt vb.) öne çıkan merkezlere "Marka Kent" imajı kazandırılmasına yönelik stratejiler oluşturularak tanıtım çalışmaları gerçekleştirilecektir.
2. Öncelik: Turizmde Çeşitlilik ve Kalite	
Tedbirler	
1.	Termal turizm sağlık odaklı geliştirilecek, diğer turizm alanları ile işbirliği artırılacak ve etkin tanıtımı yapılacaktır.
2.	Kongre turizmi altyapısının güçlendirilmesi ve tanıtımının yapılması sağlanacaktır.
3.	Yayla turizmi potansiyeli yoğun olan alanlara yürüyüş, bisiklet ve doğa gözlemi aktiviteleri entegre edilerek geliştirilecektir.
4.	Kırsal kesimde ev pansiyonculuğu ve butik otelcilik yaygınlaştırılarak agro-turizm geliştirilecektir.

5. Deniz turizmi yoğun merkezlerde dalış, yelken, sörf, kitesurf gibi su sporları ile yat turizmi geliştirilecektir.
6. Profesyonel spor kulüplerinin kamp yapmalarına olanak sağlayacak spor altyapıları geliştirilecektir.
7. Bölgede paraşüt ve motorkros gibi macera sporlarının altyapısı geliştirilecektir.
8. Bölgede kiş turizmi potansiyeli bulunduran alanlarda gerekli altyapı ve tanıtım çalışmaları gerçekleştirilecektir.
9. Yöresel ürünlerin ve yerel kültürün turizme entegre edilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.
10. Antik kentlerin ve müzelerin altyapı çalışmaları tamamlanarak, kendi aralarında ve turizm merkezleri ile bağlantıları güçlendirilecektir.
11. Müze ve ören yerlerinin akşam saatlerinde açık kalması, ışıklandırılması ve bu noktaların seyahat acentalarının gezi programlarına dâhil edilmesi sağlanacaktır.
12. Kruvaziyer turizm alanında tanıtım faaliyetleri geliştirilecek, bölge içinde kümelenme ve işbirliği artırılacak, limanlara kimlik kazandırma faaliyetleri teşvik edilerek bölgesel destinasyon oluşturulması sağlanacaktır.

Kaynak: 2014-2023 TR32 Bölge Kalkınma Planı (GEKA, 2014: 80-87)

Yukarıdaki tabloda Bölge Planı'nda turizme yönelik iki önceliğin hazırlandığı görülmektedir. Öncelikler belirlenirken, ihtiyaç analizinin yapıldığı anlaşılmaktadır. Güçlü işbirliğinin kurulamayışı ve buna bağlı olarak da girişimlerin başlatılamaması en önemli sorunlar arasında değerlendirilmektedir. Bölgede alternatif birçok turizm olanağının bulunduğu belirtilmekte fakat turizm stratejisinin yetersiz kaldığına değinilmektedir. Bölgede bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımının da sınırlı düzeyde kaldığı vurgulanmakta, ülke ve dünya genelinde bilindik birçok destinasyon olmasına rağmen markalaşmanın düşük düzeyde kaldığı belirtilmektedir. Bölgede konaklama sürelerinin düşük olduğu, termal turizme sağlık sisteminin entegre edilemediği, alt yapı ve üst yapı eksikliği, fiziksel alanların doğa gözlemcisi grupların ziyaretlerine uygun olmadığı, turizmin yaz mevsimi ile sınırlı kaldığı, spor sahaları ile yürüyüş ve koşu sahalarının yeterli olmadığı, Fethiye'de yamaç paraşütü ve motorkros alanlarında iyileştirmelere ihtiyaç duyulduğu, yöresel ürünlerin kültür turizmine entegre edilmediği, müze ve ören yerlerinin çevresel düzenlemelerinin yapılmasına ihtiyaç duyulduğu, Yat turizminin Datça gibi ilçelerde de geliştirilebileceği, kruvaziyer turizmine hitap eden bir altyapı oluşturulması gerekliliği aynı planın ihtiyaç analizi kısmında belirtilen hususlardandır.

Yukarıdaki belirtilen ihtiyaçlar çerçevesinde geliştirilen tedbirler kapsamında mali destek programları Ek 1'de daha detaylı olarak sunulmaktadır. Bu kapsamda Muğla ilinden toplamda 41 projenin desteklendiği anlaşılmaktadır. Muğla ilindeki tüm ilçelerin en az bir projesinin desteklendiği görülmektedir. Projelerin büyük bir kısmı kamu kurum veya

kuruluşları aracılığıyla gerçekleştirilmekle birlikte özel işletmelerin ve STK'ların da projelerinin desteklendiği anlaşılmaktadır. Turizm projelerinin rota hazırlama veya işaretleme, eskiçağ kentlerinin restorasyonu, kültür envanteri çıkarılması, mobil uygulama geliştirilmesi, turizm merkezlerinin çevre düzenlemeleri, yamaç paraşütünün desteklenmesi, dijital altyapı hizmetlerinin iyileştirilmesi gibi alanlara yöneldiği görülmektedir. Stratonikeia antik kentinin restorasyon çalışmalarına önemli oranda katkı sağlandığı görülmekle birlikte, Milas'ın Beçin bölgesinde de çevre düzenleme çalışmalarına destek verildiği görülmektedir. Yürüyüş, bisiklet rotalarının belirlenmesi, işaretlenmesi ve tanıtımına yönelik GEKA tarafından sağlanan destekler bölgede alternatif turizmin canlanmasına katkı sağlamıştır. Köyceğiz-Ortaca-Dalaman özelinde yürütülen The Eco-Trails projesi ile oluşturulan rotalar ile Bodrum Leleg yolu projesi kapsamında oluşturulan rotalar, bölgede hali hazırda aktif olarak kullanılan rotalar konumundadır.

İhtiyaç analizi çalışmasında belirtilen fakat destek programları kapsamında eksik kalan bazı alanların da olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, tanıtım ve markalaşmaya yönelik tedbirlerin yeterince uygulanamadığı anlaşılmaktadır. Birinci önceliğe yönelik olarak ortak tanıtım faaliyetleri, özelleştirilmiş tanıtım stratejileri, marka kent imajına yönelik stratejilerin hayata geçirilmesinin gelişime açık alanlar olarak kaldığı değerlendirilmektedir. İkinci öncelikte belirtilen turizmde çeşitlilik ve kalite kapsamındaki tedbirlerden kruvaziyer yat limanı fırsat analizinin yapılmasına destek sağlanmasına rağmen (GEKA, 2013a) henüz bölgede bu yönde bir yatırımın yapılmadığı görülmektedir. Dalış, yelken, sörf, kitesurf gibi su sporları ile yat turizminin geliştirilmesine yönelik destekler yine sınırlı kalmıştır. Profesyonel spor kulüplerinin kamp yapmalarına olanak sağlayacak spor altyapıları yine ihtiyaç düzeyinde Muğla ilinde devam eden alanlar konumundadır.

GEKA tarafından sağlanan desteklerin güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koyduktan sonra hibe kaynaklarının muhatapları açısından da bir değerlendirmenin yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda destek programına başvuru hazırlamak ve başarılı proje yürütmek tamamen kurumsal proje yönetim olgunluğu ile ilgilidir. Muğla ilinde bu kapsamda hazırlanan bir doktora tezinin (Esen, 2021: 151) çıktılarına göre kurumların proje yönetimi olgunlukları düşüktür. GEKA tarafından sağlanan desteklerin önemli bir kısmı kamu kurum ve kuruluşları aracılığıyla yürütüldüğü görülmektedir. Her ne kadar

teknik destek programları aracılığıyla proje hazırlama eğitimi alınsa da kamuda proje yönetimi alanında yeterli oranda yetişmiş personele olan ihtiyaç devam etmektedir. Proje yönetiminde olgunluğun düşük olması, projelerin başarı ile tamamlanmasını engellemektedir. Bu kapsamda GEKA tarafından sağlanan desteklerde bütçelerin yönetilememesi, projenin zaman yönetiminde problemlerin ortaya çıkması, projelerde risk planlamasının ve yönetiminin yapılmamasından dolayı proje uygulamada karşılaşılan zorluklar sebebiyle projenin tamamlanamaması gibi unsurların da desteklerin genel başarısına doğrudan etki etmekte ve genel katkı düzeylerini etkilemektedir.

Değerlendirme ve Sonuç

GEKA tarafından sağlanan destekler, proje yönetimi açısından değerlendirildiğinde öncelikle teklif çağrılarını için yayınlanan rehberler, projelerin belli bir metodolojiye göre oluşturulmasına ve değerlendirilmesine olanak sağlamıştır. Desteklerin proje yönetimi yaklaşımıyla ele alınmasından dolayı ilde proje yönetimi mantığı ile proje yürütülmesine ciddi katkı sağladığı değerlendirilmektedir. Proje yönetiminin Türk kamu yönetiminde gelişmekte olan bir yaklaşım olması sebebiyle GEKA'ya teknik destek başvurusu yapan kurumların “proje döngüsü yönetimi” eğitimi veya danışmanlığı talep ettikleri görölmektedir. Bu bakımdan kurumlar tarafından alınan eğitim, onların proje hazırlama ve yönetme kabiliyetlerini geliştirmiştir. Ayrıca verilen destekler kamu kurum ve kuruluşlarının proje yönetim ofislerinin güçlenmesine olanak vermiştir.

Yaklaşık mali değeri 120 Milyon TL olan ve GEKA tarafından turizm özelinde Muğla ilinde desteklenen 41 mali destek programı projesi, 1 güdümlü proje, 4 fizibilite çalışması, 16 doğrudan faaliyet desteği projesinin Muğla ilinin kalkınmasına katkı sağladığı değerlendirilmekle birlikte Türkiye'nin en fazla turizm potansiyeline sahip ilinde sürdürülebilir bir kalkınma sağlayabilmek için desteklerin turizm alanında çok daha fazla olması gerekmektedir.

Muğla ilindeki turizm aktörleri ile birlikte geliştirilen turizm ihtiyaç analiz çalışmasının da tespit edilen öncelikler ve bunların tedbirlerine yönelik olarak başlatılan destek programlarının yararlanıcıları genelde ildeki kamu kurumları düzeyinde kalmıştır. Yukarıda turizme yönelik verilen 41 desteğin 24'ü doğrudan kamu kurumlarına tahsis edilmiştir. Bu kurumlar içerisinde kaymakamlıkların, belediyelerin ve ticaret ve sanayi odalarının olduğu görölmektedir. Bir derneğin STK olarak proje desteğinden faydalandığı

anlaşılmaktadır. Özel sektörün 16 projesinin desteklendiği görülmekte olup bu sayının oldukça düşük olduğu değerlendirilmektedir. Sonuç olarak, özel sektöre daha fazla desteğin verilmesi gerekmektedir.

Tanıtım ve markalaşma özelinde, bölge planında geniş yer tutmasına rağmen turizm desteklerinin daha fazla olması gerekmektedir. Destek alan 41 projenin büyük bir çoğunluğu altyapı ve üstyapının düzenlenmesine odaklanmıştır. Turizm projelerinin rota hazırlama veya işaretleme, eskiçağ kentlerinin restorasyonu, kültür envanteri çıkarılması, mobil uygulama geliştirilmesi, turizm merkezlerinin çevre düzenlemeleri, yamaç paraşütünün desteklenmesi, dijital altyapı hizmetlerinin iyileştirilmesi gibi alanlara yöneldiği görülmektedir. Tanıtım ve markalaşma özelinde daha fazla çalışma yapılması ihtiyacı halen devam etmektedir. Her ne kadar ulusal düzeyde Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) bu alanda çalışmalar yapsa da yerelde içerik hazırlama işi yine yerel aktörlere düşmektedir (TGA, 2023). İlgili çalışmaların yapılabilmesini mümkün kılacak kamu-özel sektör-STK işbirliğinin de artarak devam etmesi gerekmektedir.

Bir diğer değerlendirme GEKA tarafından sağlanan desteklerin yararlanıcıları özelindedir. GEKA bölge kalkınma planlarında belirtilen öncelikler doğrultusunda mali destek çağrılarında çıksa da teklif hazırlama ve yürütme süreçleri yararlanıcıların sorumluluğundadır. Bu hususta kurumların proje yönetim tecrübeleri, mali anlamda kapasiteleri, personelin proje uygulama kapasitesi, kurumsal kültürü, gibi unsurlar teklif çağrılarında sunulan projelerin niteliğini, kalitesini ve nihayetinde başarılı proje yürütülmesini etkileyebilmektedir. Üst ölçekte de bölge planlarının uygulama başarısını etkileyebilmektedir. Sonuç olarak destek veren kurum kadar uygulayıcıların da verilen destekleri yönetebilme kabiliyetlerinin yeterli düzeyde olması gerekmektedir.

Çalışma kapsamında yapılan değerlendirmelerin hali hazırda var olan dokümanlar üzerinden yapılması bu çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Destek programlarının katkısının daha somut ölçülebilmesi için projelerden faydalanan aktörler ile doğrudan mülakatlar yapılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Ekonomik kalkınma düzeyinde GEKA tarafından sağlanan katkıların daha doğru değerlendirilebilmesi için destek sağlanan projelerin izleme ve değerlendirme süreçlerinin proje bitiminden 2-3 yıl süre ile incelenmesinin yeterli olmayacağı kanaati oluşmuştur. İl açısından stratejik

öneme haiz konuların üst düzeyde düzenli aralıklarla planlama müdürlükleri, yatırım destek ofisleri aracılığıyla en az 5 (beş) yıl izlenmesi önem arz etmektedir. İzleme faaliyetlerinin sadece raporlama ile sınırlı kalmaması, aynı zamanda tespit, öneri, teknik destek gibi alanlara da yoğunlaşması gerektiği düşünülmektedir.

Kaynakça

- AB Komisyonu. (2000, 01 12). *Avrupa Komisyonu Tarafından Hazırlanan Türkiye Raporları*. TC. Dışişleri Bakanlığı AB Başkanlığı: https://www.ab.gov.tr/ilerleme-raporlari_46224.html
- Considine, M., ve Painter, M. (1997). *Managerialism*. Victoria : Melbourne University.
- DPT. (1989). *Planlar ve Programlar*. 09 2020 tarihinde TC. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı: <http://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/>
- Esen, A. (2021). Proje Mükemmellik Modeli Kapsamında Sürdürülebilir Stratejik Proje Yönetiminin Kamu Kurumlarında Uygulanması: Muğla Örneği. Muğla: Yayınlanmamış Doktora tezi.
- Frederickson, H. G. (1977). *New public administration*. Alabama: University of Alabama.
- GAP. (2023, 11 8). *GAP BKİ Resmi İnternet Sayfası*. GAP Bölge Kalkınma İdaresi: <http://www.gap.gov.tr/>
- GEKA . (2013a). *Fethiye Kruvaziyer Limanı Fırsat Analizi*. <https://geka.gov.tr/tr/basvurusu-tamamlanmis-destekler>
- GEKA. (2011). *Muğla'nın Jeotermal Kaynakları ve Doğal Mineralli Suların Envanteri*. <https://geka.gov.tr/tr/basvurusu-tamamlanmis-destekler>
- GEKA. (2013). *2013 Yılı Alternatif Turizm Destek Programları Başarılı Projeler*. Denizli: GEKA.
- GEKA. (2013). *Doğrudan Faaliyet Desteği*. <https://geka.gov.tr/tr/basvurusu-tamamlanmis-destekler/destek/fizibilite-destegi>
- GEKA. (2013). *Muğl'nun Avrupa Bisiklet Rotaları Ağı Eurovelo Potansiyeli*. <https://geka.gov.tr/tr/basvurusu-tamamlanmis-destekler>
- GEKA. (2013). *Teknik Destek Programı*. <https://geka.gov.tr/tr/basvurusu-tamamlanmis-destekler/destek/teknik-destek>
- GEKA. (2014). *2014-2023 Bölge Kalkınma Planı*. <https://geka.gov.tr/tr/sayfa/planlar>
- GEKA. (2015a). *Muğla İlinin Kırsal Kalkınma Potansiyelinin Belirlenmesi*. <https://geka.gov.tr/tr/basvurusu-tamamlanmis-destekler>

- GEKA. (2015b). *Kanuni Yolu*. <https://geka.gov.tr/tr/basvurusu-tamamlanmis-destekler>
- GEKA. (2018). *Kooperatif ve Birliklerin Güçlendirilmesi Mali Destek programı*. <https://geka.gov.tr/tr/basvurusu-tamamlanmis-destekler/destek/proje-teklif-cagrisi>
- GEKA. (2019). *Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı*. <https://geka.gov.tr/tr/basvurusu-tamamlanmis-destekler/destek/sosyal-gelismeyi-destekleme-programi-sogep>
- GEKA. (2022). *Yenilikçilik Girişimcilik Programı*. <https://geka.gov.tr/tr/basvurusu-tamamlanmis-destekler/destek/girisimcilik-destek-programi>
- GEKA. (2023). *Bütçe Uygulama Sonuçları*. <https://geka.gov.tr/tr/sayfa/butce-uygulama-sonuclari>
- GEKA. (2023, 11 08). *Geçmiş Yıllara Ait Destekler*. GEKA Resmi Web Sitesi: <https://geka.gov.tr/tr/basvurusu-tamamlanmis-destekler>
- İTO. (2003). *Yerel/Bölgesel Ekonomik Kalkınma ve Rekabet Gücünün Artırılması: Bölgesel kalkınma Ajansları*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- İZKA. (2008). *Avrupa'da Kalkınma Ajansları*. İzmir: İzmir kalkınma Ajansı.
- Muğla Valiliği. (2023, 11 08). *Muğla Valiliği Resmi İnternet Sayfası*. <http://www.mugla.gov.tr/ariciligin-baskenti-muglada-apiterapi-projesi-izleme-toplantisi-gerceklestirildi>
- Resmi Gazete. (2006, 01 25). Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin . 5449 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname.
- Resmi Gazete. (2008, 02 23). 5449 Sayılı Kanun'un İptaline İlişkin. *Anayasa Mahkemesinin E.2006/61 ve 2007/91 Sayılı Kararı*.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2023, 11 09). *Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü*. <https://www.sanayi.gov.tr/anasayfa>
- Simonet, D. (2011). The New Public Management Theory and the Reform of European Health Care Systems: An International Comparative Perspective. *International Journal of Public Administration*, 34(12), s. 815-826.
- TGA. (2023, 11 8). *Türkiye Turizm Tanım ve Geliştirme Ajansı*. <https://tga.gov.tr/hakkinda/>

Research Journal of Public Finance 9(2), (2023), 115-144.

Turan, M. (2005). *Bölge Kalkınma Ajansları Nedir, Ne Değildir?* Ankara: Paragraf.

TVA. (2023, 11 08). *National Archives*. <https://www.archives.gov/>

Ek1: Muğla İlinde Mali Destek Programları Aracılığıyla Destek Almış Projeler

İlçe	Projeden Yararlanan Kuruluş	Projenin Adı	Proje Süresi (Ay)	Proje Başlangıç Tarihi	Proje Bitiş Tarihi	Destek Tutarı (deflatörlü)	Proje Bütçesi (deflatörlü)
Ula	Savaş Tan Bankal	Gökova Uçurtma Sörfü İle Ünleniyor	9	Aralık 2013	Eylül 2014	694.000	1.389.000
Bodrum	Fark Turizm Ticaret Limited şirketi	Bodrum Çamlık Köyü Ekovillage Projesi	9	Aralık 2013	Eylül 2014	2.490.000	5.947.000
Fethiye	Elite Turizm Tic. Paraşüt İşletmeciliği Özel Eğitim İtha. İhrc. Ltd şti Escape Seyahat Acentası	Elite Turizm Alternatif Turizm Faaliyetlerinin Geliştirmesi ve Tanıtımı Projesi	9	Aralık 2013	Eylül 2014	1.366.000	2.733.000
Fethiye	Yamaç Turizm Tekstil İnşaat İthalat İhracat Sanayi ve Ticaret Limited şirketi	"Uçmak Özgürlüktür"	9	Aralık 2013	Eylül 2014	490.000	980.000
Fethiye	Ünit Turizm Org. Taş Gıda San Tic Ltd şti	Alternatif Turizm Faaliyetlerini Geliştirerek Tüm Dünya'ya Tanıtıyoruz	9	Aralık 2013	Eylül 2014	1.356.000	2.711.000
Datça	Datça Kaymakamlığı	Knidos Tiyatrosu Röleve, Restitüsyon, Restorasyon, Çevre Düzenleme Projesi	24	Aralık 2013	Aralık 2015	3.764.000	5.019.000
Marmaris	Marmaris Ticaret Odası	Rota Marmaris	18	Aralık 2013	Haziran 2015	1.265.000	1.564.000
Ula	Ula Kaymakamlığı	Doğal Cennet; Geyik Kanyonu	18	Aralık 2013	Haziran 2015	1.344.000	1.414.000
Milas	Milas Kaymakamlığı	Alternatif Turizm Değerimiz Gökçeler Mağarası'nın Turizm Altyapısını İyileştirerek Bölge Turizmine Kazandırma	24	Aralık 2013	Aralık 2015	4.338.000	3.641.000

Fethiye	Fethiye Ticaret ve Sanayi Odası	Rotamız Babadağ	18	Aralık 2013	Haziran 2015	6.142.000	4.415.000
Marmaris	T.C. Marmaris Belediyesi	Marmaris Bisiklet Rotaları	18	Aralık 2013	Haziran 2015	2.484.000	1.538.000
Ula	Muğla Büyükşehir Belediyesi	Ula Göleti Çevre Düzenlemesi, Bisiklet ve Yaya Yolları Projesi	24	Aralık 2013	Aralık 2015	4.661.000	3.107.000
Fethiye	İstanbul ve Marmara Ege Akdeniz Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası Fethiye Şubesi	Mavi Yolculuk Artık Daha Mavi	18	Aralık 2013	Haziran 2015	2.277.000	482.000
Kavaklıdere	Kavaklıdere Belediyesi	Dört Mevsim Yerküpe, Alternatif Turizmle Ziyaretçilerini Kucaklıyor.	24	Ekim 2015	Ekim 2017	2.225.000	4.311.000
Bodrum	Bodrum Ticaret Odası	Bodrum Leleg Yolu	24	Ekim 2015	Ekim 2017	3.336.000	5.671.000
Datça	Datça Belediyesi	Hızırşah Yaşayan Tarih, Kültür, Sergi Evi ve Kültür Rotası	24	Ekim 2015	Ekim 2017	3.333.000	4.542.000
Dalaman, Köyceğiz, Ortaca	Dalyan, Turizm, Kültür ve Çevre Koruma Derneği	Köyceğiz-Ortaca-Dalaman Yürüyüş ve Bisiklet Yolları - The Eco Trails	30	Ekim 2015	Ekim 2017	1.693.000	2.507.000
Yatağan	Pamukkale Üniversitesi Rektörlüğü	Stratonikeia Beylikler Dönemi Selçuk Hamamı Rölöve, Restitüsyon Restorasyon Projesi	24	Ekim 2015	Ekim 2017	4.358.000	5.811.000
Köyceğiz	Köyceğiz Belediye Başkanlığı	Şifa Kaynağı Sultaniye Kaplıcaları Sağlığına Kavuşuyor	24	Ekim 2015	Ekim 2017	4.766.000	6.619.000
Menteşe	Muğla Büyükşehir Belediyesi	Muğla Mobil Kültür ve Turizm Uygulaması - Citizen	24	Eylül 2018	Eylül 2020	6.574.000	8.766.000
Datça	Datça Kaymakamlığı	Knidos Ege (Trireme) Limanı ve Liman (Boulakrates) Çeşmesi	24	Eylül 2018	Eylül 2020	5.040.000	6.757.000

		Kültür Turizmine Kazandırma Projesi					
Yatağan	Yatağan Kaymakamlığı	Stratonikeia ve Lagina Bölgelerinin Turizme Kazandırılması İle Turistik Cazibenin ve Turizm Ekonomisinin Canlandırılması	36	Eylül 2018	Mart 2021	4.757.000	6.671.000
Yatağan	Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Stratonikeia Tiyatrosu Düzenleme ve Cavea İle Orkestranın Rölöve, Restitüsyon, Restorasyon Projesi	36	Eylül 2018	Mart 2021	1.584.000	2.414.000
Ula	Ula Kaymakamlığı	Dört Mevsim Kültür Rotamız Ula	32	Eylül 2018	Mart 2021	468.000	624.000
Marmaris	Asm Grup Reklam Sanayi Ticaret Limited Şirketi	Marmaris'te Kültürel Miras Yeniden Canlanıyor	18	Nisan 2021	Ekim 2022	483.000	965.000
Fethiye	Northstars Turizm Hayvancılık ve Tic. Ltd.Şti	Likya Yollarında Atlarla Dolu Dizgin	12	Nisan 2021	Nisan 2022	575.000	1.150.000
Datça	Ali Somer Tarımcılık ve Kamping İşletmeleri	Yeni Nesil Ecofarm	12	Nisan 2021	Nisan 2022	533.000	1.067.000
Marmaris	Cennet Turizm Özel Dalış Eğitim Tic. İnş. Ltd. Şti.	Sürdürülebilir Eğitim Sürdürülebilir Turizm: Cennet Dalış Eğitim Merkezi	12	Nisan 2021	Nisan 2022	322.000	643.000
Ortaca	Faya Turizm İnş. Taş. San. ve Tic. Ltd.Şti.	Faya Turizmi Alternatif Turizm Alanında Sörf ve Alternatif Su Sporları İle Cazibe Merkezi Oluşur Projesi	12	Nisan 2021	Nisan 2022	356.000	713.000
Fethiye	Green Action Turizm Taşımacılık İnşaat Ticaret Limited Şirketi	Gökyüzündeki Özgürlük	12	Nisan 2021	Nisan 2022	357.000	713.000
Ortaca	Yücel Dursun - Segel Paradise	Ortaca Alternatif Turizmi Su Sporlarıyla Gelişiyor	12	Nisan 2021	Nisan 2022	278.000	557.000

Fethiye	Elite Turizm Tic. Paraşüt İşletmeciliği Özel Eğitim İtha. İhrc. Ltd Şti Escape Seyahat Acentası	Teknolojik Altyapı ve Dijital Dönüşüm Yatırımıyla Alternatif Turizmi 12 Ay Boyunca Uçuruyoruz	12	Nisan 2021	Nisan 2022	419.000	946.000
Fethiye	Hanuman Turizm Taşımacılık İnşaat Limited Şirketi	Yenilenerek Yükselmek: Bir Alternatif Turizm Seçeneği Olarak Yamaç Paraşütü	12	Nisan 2021	Nisan 2022	328.000	655.000
Fethiye	Yamaç Turizm Tekstil İnşaat İthalat İhracat Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	Skysports Uluslararası Hizmet Altyapısı İle Uçuyor	12	Nisan 2021	Nisan 2022	163.000	326.000
Bodrum	Emkon Emlak Konut Turizm İnşaat ve Ticaret Anonim Şirketi	Bodrum'un Agro-Turizm ve Yerel Deneyimler Merkezi Barbaros Farm İle Dört Mevsim Turizm	18	Nisan 2021	Ekim 2022	496.000	1.008.000
Marmaris	T.C Marmaris Ticaret Odası	Apirota Marmaris	24	Nisan 2021	Nisan 2023	378.000	504.000
Kavaklıdere	Kavaklıdere Belediyesi	Muğla'nın Zirvesi Gökçukur Yaylası'nda Spor ve Macera Turizmi Altyapısının Geliştirilmesi	24	Nisan 2021	Nisan 2023	1.323.000	2.166.000
Fethiye	Fethiye Belediyesi	Antik Pedal	18	Nisan 2021	Ekim 2022	1.249.000	1.714.000
Milas	Milas Kaymakamlığı	Beçin Ören Yerinin Çevre Düzenleme Projesi ve Uygulama Çalışması 1.Etap	24	Nisan 2021	Nisan 2023	775.000	1.033.000
Köyceğiz	Köyceğiz Belediye Başkanlığı	Doğa Harikası Toparlar Şelalesini Dört Mevsimde Keşfedelim.	24	Nisan 2021	Nisan 2023	1.320.000	2.054.000
Ortaca	Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Dalyan Digital Nomads' Destination	24	Nisan 2021	Nisan 2023	1.093.000	1.459.000
TOPLAM (41 proje)						81.253.000	107.306.000

Kaynak: (GEKA, 2023).